

PAZIŅOJUMS PRESEI Nr. 105/22

Luksemburgā, 2022. gada 21. jūnijā

Tiesas spriedums lietā C-817/19 | *Ligue des droits humains*

Tiesa uzskata, ka pamattiesību ievērošana prasa, lai PDR direktīvā noteiktās pilnvaras tiktu ierobežotas absolūti nepieciešamā apmērā

Ja dalībvalsts nesaskaras ar reāliem un aktuāliem vai paredzamiem terorisma draudiem, Savienības tiesībām ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēts nosūtīt un apstrādāt PDR datus par ES iekšējiem lidojumiem, kā arī par cita veida transportēšanu Savienības iekšienē

PDR direktīva ¹ nosaka pienākumu sistemātiski apstrādāt ievērojamu daudzumu lidojumu ārpus ES aviopasažieru PDR (pasažieru datu reģistrs) datu, tiem ieceļojot Savienībā un izceļojot no tās, lai cīnītos pret terorismu un smagiem noziegumiem. Turklāt šīs direktīvas 2. pantā dalībvalstīm ir paredzēta iespēja to piemērot arī ES iekšējiem lidojumiem.

Ligue des droits humains (LDH) ir bezpeļņas apvienība, kas 2017. gada jūlijā vērsās *Cour constitutionnelle* (Konstitucionālā tiesa, Beļģija) ar atcelšanas prasību attiecībā uz 2016. gada 25. decembra likumu, ar kuru Beļģijas tiesībās ir transponēta PDR direktīva, IPI direktīva ² un Direktīva 2010/65 ³. LDH ieskatā ar šo likumu netiek ievērotas Beļģijas tiesībās un Savienības tiesībās garantētās **tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību**. Tā kritizē, pirmām kārtām, PDR datu ļoti plašo apjomu un, otrām kārtām, šo datu vākšanas, nosūtīšanas un apstrādes visaptverošo raksturu. Tā uzskata, ka ar šo likumu ir apdraudēta arī personu brīva pārvietošanās, jo ar to, attiecinot PDR sistēmu uz ES iekšējiem lidojumiem, kā arī cita veida transportēšanu Savienības iekšienē, netieši tiek atjaunota robežkontrolle.

2019. gada oktobrī *Cour constitutionnelle* uzdeva Tiesai desmit prejudiciālus jautājumus, tostarp par PDR direktīvas spēkā esamību, kā arī par 2016. gada 25. decembra likuma saderību ar Savienības tiesībām.

Savā šodien pasludinātajā spriedumā Tiesa nospriež, **pirmkārt**, ka, tā kā Tiesas veiktā **PDR direktīvas** normu interpretācija Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 7., 8. un 21. pantā, kā arī 52. panta 1. punktā garantēto **pamattiesību gaismā nodrošina šīs direktīvas** saderību ar šiem pantiem, izskatot uzdotos jautājumus, nav konstatēts neviens elements, kas ietekmētu **minētās direktīvas spēkā esamību**.

Vispirms tā norāda, ka **Savienības tiesību akts, ciktāl iespējams, ir jāinterpretē tā, lai netiktu apstrīdēta tā spēkā esamība, un saskaņā ar** primāro tiesību aktiem kopumā, it īpaši saskaņā ar **Hartas noteikumiem**, dalībvalstīm tātad jā rūpējas, lai tās nebalstītos uz tādu šā akta interpretāciju, kas būtu pretrunā Savienības tiesību sistēmā aizsargātajām pamattiesībām vai citiem šajā tiesību sistēmā atzītajiem vispārējiem principiem. Par **PDR**

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/681 (2016. gada 27. aprīlis) par pasažieru datu reģistra (PDR) datu izmantošanu teroristu nodarījumu un smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai un saukšanai pie atbildības par tiem (OV 2016, L 119, 132. lpp.).

² Padomes Direktīva 2004/82/EK (2004. gada 29. aprīlis) par pārvadātāju pienākumu darīt zināmus datus par pasažieriem (OV 2004, L 261, 24. lpp.).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/65/ES (2010. gada 20. oktobris) par ziņošanas formalitātēm kuģiem, kuri ienāk dalībvalstu ostās un/vai iziet no tām, un ar ko atceļ Direktīvu 2002/6/EK (OV 2010, L 283, 1. lpp.).

direktīvu Tiesa konkretizē, ka **liels skaits** tās **apsvērumu un normu prasa šādu atbilstošu interpretāciju**, uzsverot, kādu nozīmi Savienības likumdevējs tai piešķir, atsaucoties uz paaugstinātu datu aizsardzības līmeni, pilnībā ievērojot Hartā nostiprinātās pamattiesības.

Tiesa konstatē, ka **PDR direktīva ietver būtisku iejaukšanos** Hartas 7. un 8. pantā garantētajās tiesībās, it īpaši, ciktāl tās mērķis ir nodibināt turpinātas, nemērķtiecīgas un sistemātiskas uzraudzības režīmu, ietverot automātisku visu personu, kas izmanto aviotransporta pakalpojumus, personas datu novērtēšanu. Tā atgādina, ka dalībvalstu **iespēja pamatot** šādu iejaukšanos ir jānovērtē, izsverot tās būtiskumu un pārliecinoties, ka **izvirzītais vispārējo interešu mērķis ir saistīts ar šo būtiskumu**.

Tiesa secina, ka šajā direktīvā noteikto **PDR datu nosūtīšanu, apstrādi un glabāšanu var uzskatīt par tādu, kas ir ierobežota ar absolūti nepieciešamo**, lai cīnītos pret teroristiskiem nodarījumiem un smagiem noziegumiem, **ar nosacījumu, ka minētajā direktīvā noteiktās pilnvaras tiek interpretētas šauri**. Šajā ziņā šodien taisītajā spriedumā it īpaši ir konkretizēts turpmāk minētais:

- Ar PDR direktīvu izveidotā sistēma var attiekties tikai uz **skaidri identificējamu informāciju, kas uzskaitīta tās I pielikuma punktos** un kas saistīta ar veikto lidojumu un attiecīgo pasažieri, un tas attiecībā uz atsevišķiem šī pielikuma punktiem nozīmē, ka tie piemērojami vienīgi skaidri norādītai informācijai.
- Ar PDR direktīvu izveidotās sistēmas piemērošana ir **jāierobežo attiecībā uz teroristiskiem nodarījumiem un uz smagiem noziegumiem, kam ir objektīva, kaut arī netieša, saikne ar pasažieru aviotransportu**. Runājot par šiem noziegumiem – šīs sistēmas piemērošanu nevar attiecināt uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas, lai gan tie atbilst šajā direktīvā paredzētajam kritērijam par smaguma sliksni un ir tieši norādīti tās II pielikumā, ir uzskatāmi par parastiem noziedzīgiem nodarījumiem, ņemot vērā valsts krimināltiesību sistēmas īpatnības.
- Iespējamā **PDR direktīvas piemērošanas attiecināšana uz visiem ES iekšējiem lidojumiem vai daļu no tiem** – ko dalībvalsts var izlemt, izmantojot šajā direktīvā paredzētās **pilnvaras**, – ir jāierobežo ar to, kas **ir absolūti nepieciešams**. Šajā ziņā jābūt iespējamai **efektīvai tiesas vai neatkarīgas valsts pārvaldes iestādes kontrolei**, kuras lēmums ir saistošs. Šajā ziņā Tiesa konkretizē:
 - tikai tad, ja minētā dalībvalsts konstatē, ka pastāv pietiekami konkrēti apstākļi, lai uzskatītu, ka ir runa par **terorisma draudiem, kas, iespējams, ir reāli un aktuāli vai paredzami**, šīs direktīvas piemērošana **visiem ES iekšējiem lidojumiem** no minētās dalībvalsts vai uz to uz laiku, kas ir ierobežots ar absolūti nepieciešamo, bet ir pagarināms, **nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams**.
 - ja **nav šādu terorisma draudu**, minētās direktīvas piemērošana nevar attiekties uz visiem ES iekšējiem lidojumiem, bet **tā ir jāierobežo uz tiem ES iekšējiem lidojumiem, kuri attiecas it īpaši uz noteiktiem gaisa satiksmes maršrutiem vai ceļojumu plāniem vai arī uz noteiktām lidostām** un par kuriem attiecīgās dalībvalsts vērtējumā pastāv norādes, kas var pamatot šo piemērošanu. Šīs piemērošanas šādi izvēlētiem ES iekšējiem lidojumiem absolūta nepieciešamība regulāri jāpārbauda atkarībā no to nosacījumu attīstības, kuri ir to izvēles pamatā.
- Lai **iepriekš novērtētu PDR datus** ar mērķi identificēt personas, attiecībā uz kurām jāveic padziļināta pārbaude pirms viņu ieceļošanas vai izceļošanas, ko vispirms veic, **izmantojot automātisku apstrādi**, pasažieru informācijas nodaļa (PIN), pirmām kārtām, šos datus var salīdzināt **tikai ar datubāzēm par meklējamām personām vai mantām vai arī personām, par kurām saņemts brīdinājums**. Šīm datubāzēm jābūt nediskriminējošām, un tās jāpārvalda kompetentajām iestādēm saistībā ar cīņu pret teroristiskiem nodarījumiem un smagiem noziegumiem, kuri objektīvi, kaut arī netieši, ir saistīti ar pasažieru aviotransportu. Attiecībā, otrām kārtām, uz iepriekš konstatēto kritēriju iepriekšēju novērtēšanu PIN **nevar izmantot mākslīgās intelīģences tehnoloģijas pašmācīšanās (“machine learning”) sistēmā**, kas bez cilvēka iesaistīšanās un kontroles var mainīt novērtēšanas procesu un it īpaši novērtēšanas kritērijus, uz kuriem tiek balstīts šī procesa piemērošanas rezultāts, kā arī šo kritēriju izsvēršanu. Minētie kritēriji jānosaka tādā veidā, lai

to piemērošana būtu vērsta specifiski uz indivīdiem, uz kuriem varētu attiekties saprātīgas aizdomas par līdzdalību teroristiskos nodarījumos vai smagos noziegumos, un lai tiktu ņemti vērā gan "apsūdzošie", gan "attaisnojošie" elementi, neradot tiešu vai netiešu diskrimināciju.

- Ņemot vērā **šādai** PDR datu **automātiskai apstrādei raksturīgo kļūdas līmeni** un samērā lielo to "kļūdaini pozitīvo" rezultātu skaitu, kuri iegūti tās piemērošanas laikā 2018. un 2019. gadā, ar PDR direktīvu izveidotās sistēmas piemērotība izvirzīto mērķu sasniegšanai galvenokārt ir atkarīga no šajā PIN veiktajā apstrādē iegūto **pozitīvo rezultātu pārbaudes ar līdzekļiem, kas vairs nav automātiski**, labas darbības. Šajā ziņā dalībvalstīm jāparedz **skaidri un precīzi noteikumi, uz kuriem** PIN darbinieki, kas veic šo **individuālo atkārtoto pārbaudi, balstītu savu analīzi**, lai nodrošinātu Hartas 7., 8. un 21. pantā nostiprināto pamattiesību pilnīgu ievērošanu un it īpaši garantētu saskanīgu administratīvu praksi PIN, ievērojot diskriminācijas aizlieguma principu. It īpaši tām jānodrošina, ka PIN nosaka **objektīvus atkārtotas pārbaudes kritērijus**, kas tās darbiniekiem ļautu pārbaudīt, pirmām kārtām, vai un kādā mērā pozitīva atbilde (*hit*) tiešām attiecas uz indivīdu, kas var būt iesaistīts teroristiskos nodarījumos vai smagos noziegumos, kā arī, otrām kārtām, automātiskās apstrādes nediskriminējošo raksturu. Šajā ziņā Tiesa vēl arī uzsver, ka kompetentajām iestādēm jānodrošina, ka ieinteresētā persona var saprast iepriekš noteikto novērtēšanas kritēriju un programmu, ar kurām šie kritēriji tiek piemēroti, darbības veidu, lai apzināti varētu izlemt izmantot vai neizmantot tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Tāpat arī saistībā ar šādu pārsūdzību tiesa, kas kontrolē kompetento iestāžu pieņemtā lēmuma likumību, kā arī, izņemot draudu valsts drošībai gadījumu, pati ieinteresētā persona var iepazīties gan ar visiem iemesliem, gan pierādījumiem, uz kuriem pamatojoties šis lēmums ir pieņemts, tostarp ar iepriekš noteiktajiem novērtēšanas kritērijiem un to programmu darbību, kuras piemēro šos kritērijus.
- **Vēlāka PDR datu paziņošana un novērtēšana**, tas ir, pēc attiecīgās personas ieceļošanas vai izceļošanas, var notikt vienīgi, pamatojoties uz **jaunatkārtiem apstākļiem un objektīviem elementiem**, kas vai nu var pamatot saprātīgas aizdomas par šīs personas iesaistīšanos smagos noziedzīgos nodarījumos, kuri objektīvi, kaut arī netieši, ir saistīti ar pasažieru aviotransportu, vai arī ļauj uzskatīt, ka šie dati konkrētajā gadījumā varētu faktiski palīdzēt cīņā ar teroristiskiem nodarījumiem, kam ir šāda saikne. PDR datu paziņošana, lai veiktu šādu vēlāku novērtējumu, izņemot pienācīgi pamatotas steidzamības gadījumu, principā var notikt pēc iepriekšējās pārbaudes, ko veic vai nu tiesa, vai arī neatkarīga valsts pārvaldes iestāde pēc kompetento iestāžu pamatota pieteikuma, un tas tā ir neatkarīgi no tā, vai šis pieteikums iesniegts pirms vai pēc sešu mēnešu termiņa pēc šo datu nosūtīšanas PIN beigām.

Otrkārt, Tiesa uzskata, ka PDR direktīvai, skatītai Hartas gaismā, **ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā ir atļauta PDR datu**, kuri savākti saskaņā ar šo direktīvu, **apstrāde citiem mērķiem, kas nav skaidri norādīti minētās direktīvas 1. panta 2. punktā.**

Treškārt, par **PDR datu glabāšanas termiņu** Tiesa ir nospriedusi, ka PDR direktīvas 12. pantam, skatītam Hartas 7. un 8. panta, kā arī 52. panta 1. punkta gaismā, **ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēts vispārējais šo datu glabāšanas termiņš pieci gadi, kas ir vienādi piemērojams visiem aviopasažieriem.**

Tiesas ieskatā **pēc sākotnējā sešu mēnešu glabāšanas termiņa beigām** PDR datu glabāšana **visdrīzāk nav** ierobežota vienīgi ar absolūti **nepieciešamo**, ja tie attiecas uz aviopasažieriem, par kuriem ne iepriekšējais vērtējums, ne iespējamā sākotnējā sešu mēnešu glabāšanas laikā veiktās pārbaudes, ne **jebkāds** cits **apstākļis nav parādījis**, ka pastāvētu objektīvi elementi – piemēram, tas, ka attiecīgo pasažieru PDR dati ir snieguši pozitīvu atbildi, kas pārbaudīta iepriekšējā novērtējumā –, kuri varētu radīt **risku teroristisku nodarījumu vai smagu noziegumu jomā**, kam būtu objektīva, kaut arī netieša, saikne ar šo pasažieru veikto avioceļojumu. **Savukārt** Tiesa uzskata, ka **sākotnējā sešu mēnešu perioda laikā visu aviopasažieru**, uz kuriem attiecas ar šo direktīvu izveidotā sistēma, PDR datu glabāšana principā nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams.

Ceturtkārt, Tiesa nospriež, ka Savienības tiesībām **ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums**, kurā tad, ja attiecīgā dalībvalsts nesaskaras ar **reāliem un aktuāliem vai paredzamiem terorisma draudiem**, ir paredzēta

PDR datu par visiem ES iekšējiem lidojumiem un cita veida transportēšanu Savienības iekšienē no šīs dalībvalsts vai uz to, vai arī to šķērsojot, **nosūtīšanas**, ko veic aviopārvadātāji un ceļojumu organizētāji, kā arī **apstrādes**, ko veic kompetentās iestādes, **sistēma**, lai cīnītos ar teroristiskiem nodarījumiem un smagiem noziegumiem. Šādā situācijā ar PDR direktīvu izveidotās sistēmas piemērošana ir jāierobežo ar PDR datu nosūtīšanu un apstrādi par lidojumiem un/vai transportu attiecībā it īpaši uz noteiktiem savienojumiem vai ceļojumu plāniem vai arī noteiktām lidostām, stacijām vai ostām, par kurām pastāv norādes, kas pamato šo piemērošanu. Turklāt Tiesa konkrētībā, ka Savienības tiesībām ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā paredzēta šāda minēto datu nosūtīšanas un apstrādes sistēma, lai uzlabotu robežkontroli un cīnītos ar nelikumīgu imigrāciju.

ATGĀDINĀJUMS. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj dalībvalstu tiesām to tiesvedības ietvaros uzdot jautājumus Tiesai par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Tiesa neiztiesā strīdus, ko izskata valstu tiesas. Valsts tiesai ir jāatrisina lieta saskaņā ar Tiesas nolēmumu. Šis nolēmums tāpat ir saistošs citām valstu tiesām, kurām ir jāatrisina līdzīgas problēmas.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.

Pilns sprieduma [teksts](#) tiek publicēts *CURIA* tīmekļvietnē pasludināšanas dienā.

Kontaktpersona presei: Marta Ošleja ☎ (+352) 4303 6005

Sprieduma pasludināšanas attēli ir pieejami "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106

Palieciet ar mums!

